

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO**
Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana
T: 01 478 90 00
F: 01 478 90 21
E: gp.mkgp@gov.si
www.mkgp.gov.si

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA JAVNO UPRAVO
Tržaška cesta 21, 1000 Ljubljana
T: 01 478 8330
F: 01 478 8331
E: gp.mju@gov.si
www.mju.gov.si

PRIPOROČILA ZA JAVNO NAROČANJE ŽIVIL

Verzija 1.0
November 2019

KAZALO

1	Uvod	3
2	Splošno o javnem naročanju in javnem naročanju živil	4
3	Priporočila	6
3.1	Naročanje sezonskih živil	6
3.2	Kratke oskrbovalne verige	8
3.3	Zeleno javno naročanje živil	11
3.4	Kakovost in označevanje živil.....	13
3.4.1	Sheme kakovosti	14
3.4.2	Označevanje živil.....	16
3.4.3	Način vključevanja zahtev glede kakovosti živil v postopek javnega naročanja.....	17
3.4.4	Uradni nadzor	18
3.5	Priporočene zahteve kakovosti za posamezne vrste živil	19
3.6	Sklepanje in izvajanje okvirnih sporazumov za dobavo živil	20
3.7	Zahteve glede finančnih zavarovanj pri javnem naročanju živil	22
4	Zaključek	24

1 UVOD

V skladu z Resolucijo o nacionalnem programu o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje 2015–2025 (Uradni list RS, št. 58/15) sta zdravo prehranjevanje in redna telesna dejavnost med ključnimi dejavniki varovanja in krepitve zdravja, ki prispevata k boljšemu zdravju, večji kakovosti življenja in k vzdržnosti zdravstvenih sistemov. Med odraščanjem zagotavljata optimalno rast in razvoj, izboljšujeta počutje in delovno storilnost pri odraslih, dolgoročno pa predvsem krepita zdravje, povečujeta kakovost življenja in prispevata k aktivnemu in zdravemu staranju. Eno od prednostnih področij resolucije je tudi zagotavljanje varne in zdravju koristne hrane, s poudarkom na lokalni trajnostni oskrbi in samooskrbi ter povečevanjem deleža kakovostne ekološko pridelane hrane, pri čemer ne gre prezreti, da je kmetijstvo gospodarska dejavnost posebnega družbenega pomena, ki je danes kljub vsemu še vedno premalo cenjena. Njegova temeljna naloga pa je zagotavljanje zadostne preskrbe z varno hrano za vse ljudi in s tem zadovoljevanje ene od osnovnih potreb človeštva. Negotovosti pri globalnem zagotavljanju hrane in zmanjševanje izpustov CO₂ pa so med drugim vzroki, da je začela tudi Evropska unija poudarjati pomen samooskrbe in lokalno pridelane hrane.

V državnem merilu so pomembni porabniki hrane javni zavodi, kot so šole, vrtci, bolnišnice, domovi za ostarele itd., saj skupaj z ostalim javnim sektorjem porabijo za hrano letno preko 55 milijonov evrov. Pri nabavi hrane morajo javni naročniki upoštevati pravila javnega naročanja, zato morajo najugodnejšega ponudnika izbrati v postopku javnega naročanja.

Čeprav si javni zavodi prizadevajo naročati kakovostno hrano, so živila, ki so predmet dobav, pogosto cenovno ugodna, a lahko sporne kakovosti na račun njene pridelave in predelave ter dolge poti od njive oziroma hleva do krožnika. Razlog za takšno stanje je, da naročniki pogosto ne znajo opredeliti zahtev in meril glede kakovosti živil ter jih preverjati v postopku javnega naročanja in vsakodnevnih dobavah. Poleg tega pa imajo na razpolago tudi omejena finančna sredstva in kadrovske vire.

V skladu z Resolucijo o nacionalnem programu o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje 2015–2025, ki nosečnice, doječe matere, dojenčke, otroke, mladostnike in starostnike prišteva med ranlivejšo populacijo, moramo nadaljevati z izvajanjem ukrepov kmetijske politike, naravnanih k povečani lokalni trajnostni oskrbi in zagotavljanju samooskrbe ter povečevanju deleža kakovostnih ekološko pridelanih živil in drugih živil iz shem kakovosti v skladu z ureditvijo zelenih javnih naročil, podpirati oziroma spodbujati socialno podjetništvo in zadružništvo, zmanjševati administrativna bremena javnih naročil in pri javnem naročanju živil uporabiti takšna merila in zahteve, da bo hrana, ki jo uživajo naši otroci, mladostniki in ostareli, pa tudi socialno ogroženi in prikrajšane skupine prebivalcev, kakovostna in uravnotežena ter s tem zdrava. To se tudi odraža v Zakonu o javnem naročanju (Uradni list RS, št. 91/15 in 14/18; v nadaljnjem besedilu: ZJN-3). Zakon namreč določa, da pri naročanju živil cena ne sme biti edino merilo za izbiro najugodnejše ponudbe, temveč da mora naročnik pri oddaji naročil živil ponudbe med seboj primerjati glede na kakovost in prednostno obravnavati živila v shemah kakovosti, trajnostno pridelana in predelana živila ter živila z večjo svežino ter manjšimi okoljskimi obremenitvami pri prevozu.

S temi priporočili, želimo pomagati osebam, ki vodijo postopke javnega naročanja in izbirajo dobavitelje živil. Poleg tega pa potencialnim dobaviteljem posredovati koristne informacije o zahtevani kakovosti kmetijskih pridelkov in živil v javnih zavodih in pri drugih javnih naročnikih.

2 SPLOŠNO O JAVNEM NAROČANJU IN JAVNEM NAROČANJU ŽIVIL

V skladu z 9. členom ZJN-3 morajo pravila javnega naročanja upoštevati organi Republike Slovenije, organi lokalnih samoupravnih skupnosti, druge osebe javnega prava, kar vključuje javne sklade, javne agencije, javne zavode, javne gospodarske zavode in druge pravne osebe, ustanovljene za zadovoljevanje potreb splošnega interesa, poleg njih pa še javna podjetja in nekateri zasebni gospodarski subjekti, ki opravljajo dejavnosti na t. i. infrastrukturnem področju (v nadaljnjem besedilu: naročniki).

ZJN-3 opredeljuje obvezna ravnanja naročnikov in ponudnikov pri naročanju blaga, storitev oziroma gradenj. Naročniki morajo dobavitelje blaga, izvajalce storitev ali gradenj praviloma izbrati v postopku javnega naročanja, ki ga izvedejo takrat, kadar določenega blaga, storitve ali gradnje ne morejo dobaviti ali izvesti z lastnimi kapacitetami. Postopek javnega naročanja je namenjen predvsem zagotavljanju gospodarne, učinkovite in transparentne porabe javnih sredstev brez dajanja neosnovane prednosti posameznim ponudnikom. Te cilje se praviloma doseže s transparentnim odpiranjem konkurence, torej z objavo razpisne dokumentacije in povabila k oddaji naročila na portalu javnih naročil oziroma v Uradnem listu EU. Zahteve za dodelitev naročila – tehnične specifikacije, pogoje za ugotavljanje sposobnosti, ki se oblikujejo kot razlogi za izključitev oziroma pogoji za sodelovanje, pa tudi merila za oddajo javnega naročila in druge elemente naročila, morajo naročniki opredeliti jasno in vnaprej. Oblikovani morajo biti tako, da ne ustvarjajo kakršnekoli podlage za diskriminacijo, da so sorazmerni in povezani s predmetom javnega naročanja ter da jih je mogoče preveriti na objektivni način.

Z oblikovanjem javnega naročila v več manjših sklopov naročnik pridelovalcem in manjšim ponudnikom omogoči, da sodelujejo pri izvedbi javnega naročila. K takšnemu načinu oddaje naročila ob upoštevanju temeljnih načel javnega naročanja, zlasti načela gospodarnosti, učinkovitosti in uspešnosti in načela zagotavljanja konkurence med ponudniki, napotuje tudi 73. člen ZJN-3. Kljub navedenemu pa je nujno združevanje ponudnikov, saj naročnik zaradi učinkovitosti upravljanja pogodbe le-te ne more skleniti z neomejenim številom ponudnikov. Priporoča se, da se ponudniki združujejo, saj lahko na ta način zagotovijo obsežnejši nabor artiklov, večje količine in ugodnejše cene.

Vse zahteve, ki jih javni naročnik vključi v razpisno dokumentacijo, morajo biti vsebinsko utemeljene in ne smejo zgolj zaradi zasledovanja načela kratkih verig in samooskrbe omejevati tujih ponudnikov pri oddaji ponudbe za posamezno javno naročilo. Kadar se naročnik sklicuje na konkretno blagovno znamko, sorto ali podobno, mora v razpisni dokumentaciji izrecno navesti, da so dopustna tudi »enakovredna« živila, pri čemer je ključno, da naročnik navede tudi elemente, na podlagi katerih se enakovrednost živil presoja.

Pri javnem naročanju živil si naročnik lahko pomaga s spletno aplikacijo Katalog živil za javno naročanje. Aplikacijo je pripravila Gospodarska zbornica Slovenije – Zbornica kmetijskih in živilskih podjetij v sodelovanju s Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije in Zadružno zvezo Slovenije. Dostopna je na povezavi <https://www.katalogzivil.si/>.

Katalog živil za javno naročanje naročnikom omogoča izbiro pravilno poimenovanih tipov živil, oblikovanje sklopov in pomoč pri oblikovanju meril. V njem so navedeni izdelki na trgu, pravilno poimenovani, z definirano količino pakiranja, sestavo, hranilno vrednostjo, vsebnostjo alergenov in alergenov v sledovih, sliko ter veljavnimi, certificiranimi shemami kakovosti in varnosti živil.

Spletni katalog je zelo uporabno orodje pri izvajanju analize trga in pridobivanju podatkov o živilih. Živila so sistematično razvrščena v smiselne kategorije in podkategorije. Omogoča tudi

spremljanje izpolnjevanja ciljev, ki jih glede deleža ekoloških živil in deleža živil iz drugih shem, določata druga in tretja točka drugega odstavka 6. člena Uredbe o zelenem javnem naročanju (Uradni list RS, št. 51/17 in 64/19; v nadaljevanju: Uredba o ZeJN).

KATALOG ŽIVIL
za javno naročanje

O katalogu Kontakt

Grupna št. 100
Glasnik št. 100
Borovnik št. 100
Borovnik št. 100

ALI STE VEDELI?
Novela Žilji-3A

POGOSTA VPRAŠANJA
Odgovori na pogosta vprašanja javnih zavodov.

ZAVEZE ODGOVORNOSTI
Samoregulativna živilska industrija na področju prehranske politike

V katalogu preko 2336 tipov živil
V 27-ih kategorijah, 115 podkategorijah in 2336 tipih živil je zbrana ponudba izdelkov za javna naročila in za izločene sklope. Ponudba v katalogu se spreminja skladno z aktualnim stanjem na trgu in potrebami javnih zavodov.

Prijava uporabnikov

Prijava Pozabljeno geslo

REGISTRACIJA za JAVNE zavode
Registrirani javni zavodi lahko dostopajo do ponudbe živil.
REGISTRIRAJTE SE >

REGISTRACIJA za PONUDNIKE
Registrirani ponudniki lahko predstavijo svojo ponudbo javnim zavodom.
POSTANITE PONUDNIK ŽIVILSKIH IZDELKOV >

3 PRIPOROČILA

3.1 Naročanje sezonskih živil

Sezonska hrana ima hranilno vrednost, prilagojeno letnemu času, prav tako pa je najbolj naravno pridelana. Iz zdravstvenega vidika se priporoča uživanje sezonske zelenjave in sadja iz lokalnega okolja, saj sta običajno bolj optimalno dozorela in imata višjo biološko (hranilno) vrednost. To pomeni, da vsebujeta večje količine metabolitov v primerjavi z zelenjavo in sadjem, ki sta bila skladiščena daljši čas. Poleg tega pa se pri sadju zmanjša tako hranilna kot organoleptična vrednost. S skladiščenjem ali dolgo transportno potjo od pridelovalca do potrošnika se v zelenjavi zmanjša vsebnost C-vitamina, prav tako se zmanjšajo vrednosti vitaminov A, B in E. Izven sezonska hrana se za prodajo posebej obdela, da zdrži dalj časa.

Tabela 1: Sezonski koledar za zelenjavo

Zelenjava		JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
ZELJE	(H)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
PAPRIKA								■	■	■	■		
SOLATA				■	■	■	■	■	■	■	■	■	
ENDIVJA							■	■	■	■	■	■	
RADIČ	(H)	■	■	■	■				■	■	■	■	■
MOTOVILEC		■	■	■	■					■	■	■	■
KITAJSKI KUPUS	(H)	■	■	■						■	■	■	■
KORENČEK	(H)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
CVETAČA		■	■		■	■	■	■	■	■	■	■	■
JAJČEVCI								■	■	■			
POR	(H)	■	■	■	■						■	■	■
MELONE							■	■	■	■			
LUBENICE							■	■	■	■			
BUČKE						■	■	■	■	■	■	■	
ŠPARGLJI					■	■	■						
ČESEN								■	■	■	■	■	■
ČEBULA	(H)	■	■	■			■	■	■	■	■	■	■
ČEBULA MLADA			■	■	■	■	■						
PARADIŽNIK							■	■	■	■	■		
KUMARE						■	■	■	■	■	■		
ZGODNJI KROMPIR					■	■	■	■					
ZELENA	(H)	■	■	■	■					■	■	■	■
BROKOLI					■	■	■	■	■	■	■	■	■
RUKOLA		■	■	■	■					■	■	■	■
MESEČNA REDKVICA					■	■	■			■	■	■	

Tabela 2: Sezonski koledar za sadje, razen za jabolka

SADJE	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
JAGODE					■	■						
BOROVNICE						■			■	■		
MALINE						■	■	■	■			
ROBIDE						■	■	■	■			
HRUŠKE								■	■	■		
OREH	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
LEŠNIK	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
MANDELJ	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
KOSTANJ										■		
KAKI										■	■	■
FIGE						■	■	■	■	■		
MARELICE						■	■	■				
ČEŠNJE					■	■						

Tabela 3: Sezonski koledar za jabolka

Jabolka	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AVG	SEP	OKT	NOV	DEC
Summerred								■	■	■		
James Grieve								■	■	■		
Elstar									■	■	■	■
Gala									■	■	■	■
Grafenštajnc								■	■	■		
Alkmene								■	■	■		
Lord Lambourne									■	■	■	
Jonagold									■	■	■	■
Rdeči jonatan									■	■	■	■
Zlati delišes									■	■	■	■
Pinova	■	■							■	■	■	■
Carjevič	■	■							■	■	■	■
Melrose	■	■	■						■	■	■	■
Gloster	■	■	■	■					■	■	■	■
Idared	■	■	■	■					■	■	■	■
Majda	■	■	■	■					■	■	■	■
Braeburn	■	■	■						■	■	■	■
Fuji	■	■	■						■	■	■	■
Rdeči delišes	■	■	■						■	■	■	■

LEGENDA:

■ obdobje z močno ponudbo

■ obdobje ponudbe

(H) zelenjava, ki jo kmetje lahko skladiščijo v hladilnicah

3.2 Kratke oskrbovalne verige

Zaradi negotovosti pri globalnem zagotavljanju hrane, kar je posledica hitre rasti prebivalstva, zmanjševanja obdelovalnih površin in podnebnih sprememb, vse bolj pridobiva na pomenu lokalna oskrba z živilom ter čim višja stopnja samooskrbe z varno in kakovostno hrano.

Temu smo pri nas v preteklih letih posvečali premalo pozornosti. K omenjenemu dejstvu je svoje prispevalo še stalno krčenje obsega kmetijskih zemljišč, najbolj na račun zaraščanja in pozidave prej obdelanih kmetijskih površin. Trenutno so cene hrane na svetovnem trgu še sorazmerno nizke, vendar vztrajno rastejo, posebno zaradi naraščajočih cen fosilnih goriv, ki so v današnjem sodobnem, konvencionalnem kmetijstvu nepogrešljiva. Poleg že naštetih negativnih dejavnikov, ki vplivajo na proizvodnjo, se lahko v prihodnosti srečamo še z manjšim izvozom hrane s strani danes velikih izvoznikov, kar bo pomenilo dinamično rast cen in posledično pomanjkanje hrane.

Poleg samooskrbe je ključnega pomena skrajševanje oskrbne verige, kar daje nov pomen lokalni pridelavi in boljšemu povezovanju članov na začetni stopnji prehranjevalne verige. Na lokalno oskrbo in skrajševanje dobavne verige pa se tesno veže trajnostno kmetijstvo, ki je za večino našega prostora nedvomno najbolj ustrezna oblika kmetijstva.

Glede samooskrbe, zagotavljanja kratkih verig pri živilih in trajnostnega kmetovanja danes, ob močno prisotni globalizaciji tržišča, ugotavljamo, da se za ranljive populacije, ki se prehranjujejo v javnih zavodih (šole, vrtci, domovi za ostarele, bolnišnice), dobavlja še vedno premalo kakovostnih živil, ki so pridelana v neposredni bližini potrošnika. To pa ni v skladu s cilji Resolucije o nacionalnem programu o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje 2015–2025, ki zagovarja trajnostno oskrbo z živilom oziroma zagotavljanje dostopnosti do kakovostne in zdravju koristne hrane. ZJN-3 z namenom skrajšanja dobavne verige omogoča izločitev precej obsežnega dela naročila.

73. člen ZJN-3 ureja razdelitev javnega naročila na sklope na podlagi katerega je mogoče pri javnem naročanju uresničevati načelo kratkih verig:

»(5) Ne glede na 21. člen tega zakona lahko naročnik odda javna naročila za posamezne izločene sklope brez uporabe postopkov iz tega zakona, če je ocenjena vrednost izločenih sklopov brez DDV nižja od 80.000 evrov za blago ali storitve, vendar skupna vrednost sklopov, oddanih brez uporabe tega zakona, ne sme presegati 20 odstotkov skupne vrednosti vseh sklopov, na katere je bila razdeljena predlagana pridobitev podobnega blaga ali predlagana izvedba storitev.«

Naročnik, ki želi pri javnem naročanju uveljaviti načelo kratkih verig, mora ta vidik upoštevati že v prvih fazah postopka javnega naročanja. Ena od teh je določitev ocenjene vrednosti naročila. V skladu z zakonom mora naročnik ocenjeno vrednost izračunati tako, da za obdobje, za katero se sklepa pogodba oziroma okvirni sporazum, upošteva celotno skupno vrednost plačil brez DDV, vključno z možnostjo povečanja obsega naročila in spremenjenimi okoliščinami na trgu. Pri določanju ocenjene vrednosti za ponavljajoča se oziroma sukcesivna naročila naročnik praviloma izhaja iz podatkov o preteklih dobavah oziroma naročilih, ki jih za potrebe novega naročila posodobi glede na morebitne spremembe potreb in ponudbo na trgu. Za javno naročanje živil se tako ob upoštevanju števila učencev, dijakov, oskrbovancev oziroma končnih uporabnikov ter predvidenih obrokov in jedilnika določijo vrste in ocenjena količina živil. Naročnik jih pogosto samodejno oblikuje po sklopih (mleko in mlečni izdelki, žita in mlevski izdelki, meso, sadje in zelenjava itd.) Za določanje ocenjene vrednosti javnega naročila naročnik izvede tržno analizo oziroma upošteva cene iz predhodne pogodbe oziroma okvirnega sporazuma, valorizirane glede na indeks rasti cen, kar lahko naredi tudi s Katalogom živil za javno naročanje (<https://www.katalogzivil.si>).

Na podlagi ocenjene vrednosti celotnega naročila naročnik izbere ustrezen postopek oddaje javnega naročanja in mesto objave obvestil v zvezi javnim naročilom (zgolj portal javnih naročil ali portal javnih naročil in Uradni list EU). Kot ocenjeno vrednost javnega naročila upošteva naročnik celotno vrednost naročila, tudi vrednost sklopov, ki jih bo morebiti izključil z namenom uresničevanje načela kratkih verig.

Za tem pristopi naročnik k oblikovanju oziroma preoblikovanju sklopov naročila. Z namenom uresničevanja načela kratkih verig lahko naročnik sklope oblikuje tako, da v posamezne sklope vključi tista živila, za katera je na voljo lokalna ponudba (npr. namesto enega sklopa ekološko sveže sadje, oblikuje dva sklopa: sklop ekološko sveže sadje (razen jabolk, sliv in kakijev) in sklop ekološka sveža jabolka, slive in kaki; nato pa iz postopka javnega naročanja izloči enega izmed njiju). Pri tem lahko naročnik oblikuje en ali več sklopov za izločitev in jih v skladu s petim odstavkom 73. člena ZJN-3 izloči iz postopka javnega naročanja, če:

- znaša ocenjena vrednost (brez DDV) posameznega sklopa, ki ga namerava naročnik izločiti, manj kot 80.000 EUR in
- skupna vrednost vseh sklopov, ki jih namerava izločiti naročnik predstavlja največ 20 % ocenjene vrednosti vseh živil.

V praksi to pomeni, da lahko naročnik glede na skupno ocenjeno vrednost naročil izloči precej več kot le 80.000 EUR živil. Izpolnjevanje pogoja 80.000 EUR namreč naročnik preveri na ravni vsakega sklopa, izpolnjevanje pogoja 20 % pa preveri tako, da izračuna, kakšen delež predstavlja skupna ocenjena vrednost vseh izločenih sklopov v skupni ocenjeni vrednosti vseh živil (tistih, za katera bo dobavitelj izbran v postopku javnega naročanja, in tistih, za katere bo dobavitelj izbran z izločitvijo naročila iz postopka javnega naročanja).

Sklopov živil, za katere je zagotovljena lokalna oskrba oziroma kratka veriga od proizvajalca do krožnika, in ki izpolnjujejo pogoj iz petega odstavka 73. člena ZJN-3, naročnik ne vključi v razpisno dokumentacijo, temveč za njih za enako obdobje kot je obdobje, za katero oddaja sklope v postopku javnega naročanja, sklene pogodbo oziroma okvirni sporazum. Tako izločena naročila, ne glede na njihovo vrednost, štejejo za evidenčna naročila, zato mora naročnik v zvezi z njimi upoštevati določbe drugega odstavka 21. člena ZJN-3, ki se nanašajo na upoštevanje načela gospodarnosti, učinkovitosti in uspešnosti in načela transparentnosti¹ oziroma vodenje evidence o njihovi oddaji in sporočanje statističnih podatkov.

V nadaljevanju je na primeru javnega naročila z osmimi sklopi prikazan možen način izločitve sklopov za uresničevanje načela kratkih verig pri živilih.

Tabela 4: Primer izračuna ocenjene vrednosti za javno naročilo za dobavo živil

Sklopi	Predmet naročanja	Ocenjena vrednost (v EUR brez DDV)	Delež v ocenjeni vrednosti vseh sklopov	Izločiti sklop?
1	mleko in mlečni izdelki	210.000	15,33%	ne
2	zamrznjena živila in sveže ribe	65.000	4,74%	da
3	meso in mesni izdelki	330.000	24,09%	ne
4	splošno prehrabno blago in pijače	395.000	28,83%	ne
5	sveže sadje in zelenjava	130.000	9,49%	ne
6	kruh, pekovski izdelki in slaščice	120.000	8,76%	ne
7	EKO sezonsko sadje in zelenjava	75.000	5,47%	da

¹ Pri tem se načelo gospodarnosti, učinkovitosti in uspešnosti in načelo transparentnosti v zvezi z evidenčnimi naročili uresničujeta na način določen v posebnih določbah za evidenčna naročila, tj. v drugem odstavku 21. člena ZJN-3.

8	EKO meso	45.000	3,28%	da
SKUPAJ		1.370.000	100%	

Tabela 5: Primer 1 izločenih sklopov iz postopka javnega naročanja za dobavo živil

Izločeni sklopi	Predmet naročanja	Ocenjena vrednost (v EUR brez DDV)	Delež v ocenjeni vrednosti vseh sklopov
2	zamrznjena živila in sveže ribe	65.000	4,74%
7	EKO sezonsko sadje in zelenjava	75.000	5,47%
8	EKO meso	45.000	3,28%
Skupaj izločeni sklopi		185.000	13,50%

V skladu s petim odstavkom 73. člena ZJN-3 bi bilo tako v primeru naročila, prikazanem v Tabeli 4, iz postopka javnega naročanja dopustno izločiti sklope 2, 7 in 8. Vrednost vsakega od teh sklopov je namreč nižja od 80.000 EUR, skupna vrednost vseh teh treh sklopov pa predstavlja 13,50 % vseh živil, kar je manj kot 20 %. Skupna ocenjena vrednosti omenjenih izločenih sklopov pa znaša 185.000 EUR, a je ta podatek nepomemben za izpolnjevanje pogojev za izločitev naročil po načelu kratkih verig.

Ob ugotovitvi, da obseg naročil, ki jih namerava izločiti naročnik, ne izkorišča v polnosti izjeme, ki jo dopušča peti odstavek 73. člena ZJN-3, lahko naročnik preoblikuje sklope tako, da iz enega sklopa ustvari dva in enega od njiju izloči iz postopka javnega naročanja. V primeru prikazanem v Tabeli 4, to pomeni, da naročnik namesto osmih sklopov javno naročilo oblikuje v devet ali več samostojnih sklopov. Primer preoblikovanega naročila prikazuje Tabela 6, primer obsežnejše izločitve naročil iz postopkov javnega naročanja pa Tabela 7.

Tabela 6: Primer izračuna ocenjene vrednosti za preoblikovano javno naročilo za dobavo živil

Sklopi	Predmet naročanja	Ocenjena vrednost (v EUR brez DDV)	Delež v ocenjeni vrednosti vseh sklopov	Izločiti sklop?
1	mleko in mlečni izdelki	131.000	9,56 %	ne
2	zamrznjena živila in sveže ribe	65.000	4,74 %	da
3	meso in mesni izdelki	330.000	24,09 %	ne
4	splošno prehrabeno blago in pijače	395.000	28,83 %	ne
5	sveže sadje in zelenjava	130.000	9,49 %	ne
6	kruh, pekovski izdelki in slaščice	120.000	8,76 %	ne
7	EKO sezonsko sadje in zelenjava	75.000	5,47 %	da
8	EKO meso	45.000	3,28 %	da
9	mleko brez GSO	79.000	5,77 %	
SKUPAJ		1.370.000	100 %	

Tabela 7: Primer izločenih sklopov iz postopka javnega naročanja za dobavo živil s preoblikovanimi sklopi

Izločeni sklopi	Predmet naročanja	Ocenjena vrednost	Delež v ocenjeni vrednosti vseh
-----------------	-------------------	-------------------	---------------------------------

		(v EUR brez DDV	sklopov
2	zamrznjena živila in sveže ribe	65.000	4,74 %
7	EKO sezonsko sadje in zelenjava	75.000	5,47 %
8	EKO meso	45.000	3,28 %
9	mleko brez GSO	79.000	5,77 %
Skupaj izločeni sklopi		185.000	19,26 %

Za zagotavljanje kratkih verig pri javnem naročanju je glede na navedeno ključna tržna analiza, ki jo naročnik izvede ob pripravi razpisne dokumentacije. Naročnik mora namreč poznati ponudbo na lokalnem trgu, in sicer z vidika kapacitet, cene in dejanskega interesa lokalnih pridelovalcev za oskrbovanje naročnika. Tudi v tem delu si lahko naročnik pomaga z aplikacijo Kataloga živil za javno naročanje.

Pri sklopih, ki se v skladu z načelom kratkih verig ne izključijo iz postopka javnega naročanja, mora naročnik v celoti upoštevati določbe ZJN-3 in zagotoviti uresničevanje temeljnih načel javnega naročanja. To so: načelo gospodarnost, učinkovitosti in uspešnosti, načelo zagotavljanja konkurence med ponudniki, načelo transparentnosti javnega naročanja, načelo enakopravne obravnave ponudnikov in načelo sorazmernosti.

Javnonaročniška zakonodaja ne ureja oziroma opredeljuje kratke dobavne verige, čeprav je v skladu s petim odstavkom 73. člena ZJN-3 ob upoštevanju obrazložitve tega člena izločitev dela naročil iz postopka javnega naročanja namenjena predvsem zagotavljanju lokalne samooskrbe, uresničevanju načela kratkih verig in spodbujanju slovenskega gospodarstva.

Ob upoštevanju temeljnih načel javnega naročanja iz 3. do 8. člena ZJN-3 v povezavi s petim odstavkom 61. člena Zakona o kmetijstvu (Uradni list RS, št. 45/08, 57/12, 90/12 – ZdZP VHVR, 26/14, 32/15, 27/17 in 22/18; v nadaljnjem besedilu ZKme-1) o opredelitvi lokalnega trga, naročnik za trg javnega naročila ne sme opredeliti zgolj območja Republike Slovenije, lahko pa opredeli primeren radij od kraja dobave in kot lokalno proizvedeno blago šteje izdelke, proizvedene znotraj tega radija. V praksi to pomeni, da bo v obmejnih delih Slovenije lokalni trg zajemal tudi geografska območja druge države, oddaljenih delov Slovenije pa morebiti ne. Pri določanju radija je primerno tudi, da naročnik upošteva, od katere oddaljenosti dalje ima izdelek drugačne lastnosti oziroma raven kakovosti.

3.3 Zeleno javno naročanje živil

Z zelenim javnim naročanjem se zagotavlja zmanjšanje negativnih vplivov javnega sektorja na okolje, spodbuja razvoj tega segmenta trga in inovacije na tem področju (okoljsko sprejemljivejši izdelki, nove zelene tehnologije), daje vzgled gospodarskemu sektorju in državljanom, poleg tega pa se zagotavlja tudi gospodarna raba javnih sredstev, in sicer s spodbujanjem uporabe metodologij za oceno stroškov v celotnem življenjskem obdobju.

Uredba o ZeJN določa:

- okoljske vidike in cilje zelenega javnega naročanja,
- način vključevanja okoljskih zahtev v postopke javnega naročanja in
- primere okoljskih zahtev in meril, vključno z mogočimi načini dokazovanja, da ponudnik oziroma blago, storitev ali gradnja izpolnjuje okoljske zahteve.

Okoljske zahteve se lahko vključijo:

- v tehničnih specifikacijah kot tehnični standard, zahteva glede delovanja, funkcionalnost ali druga značilnost predmeta javnega naročanja,
- kot razlog za izključitev iz a) točke šestega odstavka 75. člena ZJN-3,
- kot pogoj za sodelovanje gospodarskega subjekta pri izvedbi javnega naročila,
- kot merilo za oddajo javnega naročila, zlasti ob upoštevanju stroškov v življenjski dobi blaga, storitve ali gradnje v skladu s 85. členom ZJN-3,
- kot posebno določilo pogodbe o izvedbi javnega naročila, ki jo sklene z izbranim ponudnikom, v primeru okvirnega sporazuma pa z izbranimi ponudniki.

Uredba o ZeJN ureja zeleno javno naročanje za več skupin izdelkov in storitev, med drugim tudi za živila, pijače, kmetijske pridelke za prehrano in gostinske storitve (točka 2 prvega odstavka 4. člena Uredbe o ZeJN).

Za javno naročanje živil Uredbe o ZeJN v drugem odstavku 6. člena določa dva cilja, in sicer:

2. delež ekoloških živil znaša glede na število vseh artiklov živil ali celotne predvidene količine živil najmanj 15 %;

3. delež živil, ki izpolnjujejo posamezno, več ali vse zahteve iz sheme kakovosti, zaradi česar so ta živila okoljsko manj obremenjujoča, znaša glede na število vseh artiklov živil ali celotne predvidene količine živil najmanj 20 %.

Uredba o ZeJN izrecno določa, da se minimalen delež živil, pridelanih na ekološki način oziroma minimalni delež živil, ki izpolnjujejo posamezno, eno ali vse zahteve iz sheme kakovosti, nanaša na število vseh artiklov živil ali celotne predvidene količine živil. Na ta način se zagotavlja večja fleksibilnost naročnikov. Pri javnem naročanju živil je namreč praksa oblikovanja sklopov zelo različna in pogosto prilagojena individualnim potrebam naročnika. Deleža ekoloških živil oziroma živil iz shem kakovosti se torej ne more dosežati v okviru cene oziroma skupne vrednosti naročila, temveč zgolj v okviru naročenih količin ali števila artiklov. Naročnik lahko doseže minimalen delež ekoloških živil:

- s samim načinom oblikovanja sklopov,
- tako, da v razpisni dokumentaciji oblikuje en ali več sklopov ekoloških živil oziroma živil iz shem kakovosti ali
- tako, da v okviru več sklopov zahteva, da so posamezna živila ekološka oziroma izpolnjujejo posamezno, več ali vse zahteve iz sheme kakovosti.

Od uveljavitve Uredbe o ZeJN do konca leta 2020 je obvezen minimalen delež ekoloških živil, ki ga morajo doseči naročniki, 10%, od 1. 1. 2021 do konca leta 2023 12%, od 1. 1. 2024 pa znaša ta delež 15 %.

V nadaljevanju je prikazanih nekaj primerov upoštevanja okoljskih zahtev glede ekoloških živil pri pripravi razpisne dokumentacije, torej za izpolnitev cilja iz 2. točke drugega odstavka 6. člena Uredbe o ZeJN:

Primer 1:

- sklop 1: ekološko pridelano mleko in mlečni izdelki,
- sklop 2: ekološko pridelano sadje in zelenjava,
- sklop 3: konvencionalno pridelani mlevski izdelki,
- sklop 4: konvencionalno pridelano meso in mesni izdelki, itd.

Primer 2:

- sklop 1: konvencionalno pridelano mleko in mlečni izdelki,
- sklop 2: konvencionalno pridelano sadje in zelenjava,
- sklop 3: konvencionalno pridelano mlevski izdelki,
- sklop 4: konvencionalno pridelano meso in mesni izdelki,

- sklop 5: ekološko pridelana živila (z navedbo nekaj artiklov), itd.

Primer 3:

- sklop 1: mleko in mlečni izdelki,
- sklop 2: sadje in zelenjava,
- sklop 3: mlevski izdelki,
- sklop 4: meso in mesni izdelki, itd.

Ponudnik mora zagotoviti, da je najmanj 10 % (oziroma v prihodnjih letih do 15%) ponujenih artiklov iz posameznega sklopa pridelanih na ekološki način oziroma je v celotnem javnem naročilu (vseh sklopih) zagotovljeno vsaj 10% ekoloških živil glede na celotno predvideno količino živil.

Iz navedenega je razvidno, da dopušča Uredba o ZeJN več različnih načinov upoštevanja zahteve po minimalnem deležu ekoloških živil, kar naročniku omogoča, da v posameznem postopku javnega naročanja upošteva okoliščine konkretnega primera naročanja, vključno s kapacitetami trga, pripravljenostjo lokalnih proizvajalcev ekoloških živil za sodelovanje pri izvedbi javnega naročila idr. Pri izvajanju zelenega javnega naročanja živil je zaželeno, da naročniki minimalen delež ekoloških živil opredelijo tako, da se naročajo tista ekološka živila, ki jih v Sloveniji v zadostni meri pridelamo sami. To so ekološko vzrejeno meso, zlasti govedina, mlečni izdelki, jajca, žitni-izdelki in posamezne vrste sadja,...

3.4 Kakovost in označevanje živil

Varna hrana in higiena proizvodnje sta dva predpogoja za promet z živilo, ki pa ne zagotavljata vedno zelene kakovosti. Pojem kakovosti je splošno opisan kot »celota lastnosti in značilnosti živila«. Pri tem je pomembna zunanja kakovost oziroma videz (velikost, teža, oblika, barva, okus, vonj, svežina, odsotnost zunanjih napak), notranja oziroma prehransko fiziološka kakovost (vsebnost ogljikovih hidratov, beljakovin, maščob, vitaminov in mineralnih snovi, medsebojno razmerje sestavin in prebavljivost) in uporabna vrednost (primernost za trgovanje in živilsko industrijo, možnost transporta in skladiščenja, obstojnost, ...). O kakovosti živil pa moramo misliti bolj široko, saj je hrana precej več kot zaužitje določenih substanc.

Kakovost živil je določena tudi formalno s predpisi in sicer za sadje in zelenjavo v obliki tržnih standardov, za meso z kategorijami mesa, kot so - I., II., III. ali ekstra kategorija (pljučna pečenka). Glede na kateri del trupa predstavljajo razsekani kosi trupa, so posamezni kosi mesa temu primerno tudi označeni. Za mleto meso so kot kakovostni kriterij določeni deleži maščob, oziroma razmerja med kolagenom in mesnimi beljakovinami.

Vrednost hrane še vedno ocenjujemo zelo splošno. Zanimajo nas cena, rok trajanja, užitek, zdravje in tu končamo.

Potrošnik oziroma naročnik mora natančno vedeti, kako lahko preveri, ali je zelenjava, ki jo kupuje, ustrezne kakovosti in res lokalno pridelana. Prav zato obstajajo predpisi, po katerih se morajo proizvajalci in trgovci ravnati, ko živila označujejo ter zagotavljajo za potrošnika ustrezne informacije o varnosti in kakovosti proizvoda. Seznanjenost naročnika s kriteriji varnosti in kakovosti naročniku omogoča, da v razpisni dokumentaciji za oddajo javnega naročila na ustrezen način:

- opredeli lastne zahteve glede kakovosti,
- določi način, na katerega lahko ponudniki v postopku javnega naročanja izkažejo, da njihova ponudba izpolnjuje te zahteve, in

- navede, kako bo pri izvajanju naročila preverjal, da dobavljena živila dejansko izpolnjujejo zahteve iz razpisne dokumentacije.

Naročnik mora že v postopku javnega naročanja opredeliti, kako bo ravnal, če ugotovi, da dobavljeni proizvodi ne ustrezajo zahtevam iz razpisne dokumentacije oziroma odstopajo od ponudbe. V ta namen lahko naročnik predvidi finančno zavarovanje za dobro izvedbo pogodbenih obveznosti, pogodbene kazni, možnosti menjave blaga, zamenjave blaga in podobno.

V skladu z osmim odstavkom 84. člena ZJN-3 pa mora že oddaja javnega naročila za živila temeljiti na ekonomsko najugodnejši ponudbi, ki zajema najboljše razmerje med ceno in kakovostjo. Zakon namreč določa, da pri naročanju živil cena ne sme biti edino merilo za izbiro najugodnejše ponudbe, temveč mora naročnik pri oddaji naročil živil ponudbe med seboj primerjati glede na kakovost in prednostno obravnavati živila v shemah kakovosti, trajnostno pridelana in predelana živila ter živila z večjo svežino ter manjšimi okoljskimi obremenitvami pri prevozu. S to določbo si je zakonodajalec prizadeval, da bi se kakovostna živila (živila, pridelana na ekološki način, in živila iz drugih shem kakovosti) naročala v čim širšem obsegu in uvedla na vsakodnevne jedilnike šol, vrtcev, domov za starejše in bolnišnic.

3.4.1 Sheme kakovosti

Sheme kakovosti so opredeljene v 69. členu Zkme-1 in Uredbi (EK) št. 1151/2012. Živilom iz shem kakovosti se lahko da poseben zaščitni znak, ki označuje pridelke oziroma živila iz posameznih shem kakovosti. Shema kakovosti pomeni opredelitev posebnih meril in zahtev glede značilnosti, postopkov pridelave in predelave kmetijskih pridelkov ali živil, ki presega predpisano kakovost ali pogoje glede varstva zdravja ljudi, živali ali rastlin, dobrega počutja živali ali zaščite okolja, in je pomembna za pospeševanje proizvodnje višje ali posebne kakovosti, ki je tržno zanimiva in prepoznavna za potrošnika.

Sheme kakovosti, ki se trenutno izvajajo v skladu z ZKme-1 so:

- ekološki,
- integrirani,
- višja kakovost,
- zajamčena tradicionalna posebnost,
- označba porekla,
- izbrana kakovost in
- geografska označba.

Po vzoru shem kakovosti je bila vzpostavljena tudi posebna označba za naravno mineralno vodo.

V skladu z Uredbo (EU) št. 1151/2012 in Delegirano Uredbo Komisije (EU) št. 665/2014 o dopolnitvi Uredbe (EU) št. 1151/2012 Evropskega parlamenta in Sveta v zvezi s pogoji uporabe neobvezne navedbe kakovosti »gorski proizvod« se izvaja tudi shema Gorski proizvod.

V nadaljevanju so opisane sheme kakovosti in označba za naravno mineralno vodo:

Ekološki kmetijski pridelki ali živila

Uradni zaščitni znak

ekološki

Ekološki kmetijski pridelki ali živila so pridelani in predelani po naravnih metodah in postopkih, brez uporabe lahko topnih mineralnih gnojil, kemično sintetiziranih fitofarmaceutskih sredstev (pesticidov), gensko spremenjenih organizmov in proizvodov pridobljenih iz teh organizmov ter različnih

Uradni znak EU

regulatorjev rasti. Pri tem načinu kmetovanja, zato praktično ni mogoče pričakovati ostankov teh snovi v pridelkih ali živilih in posledično pri potrošnikih. Ekološko kmetovanje obenem zagotavlja pridelavo visokokakovostne in varne hrane, z bogato prehransko vrednostjo in visoko vsebnostjo vitaminov, mineralov in antioksidantov.

Ekološki proizvodi so proizvodi, za katere je bil izdan certifikat, da so bili pridelani v skladu z Uredbo Sveta (ES) št. 834/2007 in Uredbo Komisije (ES) št. 889/2008 in Pravilnikom o ekološki predelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil. V RS se ekološki proizvodi označujejo z označbo »ekološki«, dovoljeni pa so tudi izrazi kot so »biološki«, »eko« ali »bio«. Za živila, ki niso vključena v certificirano ekološko shemo, se te označbe ne smejo uporabljati.

Ekološko živilo mora spremljati ustrezen certifikat, ki dokazuje, da je živilo pridelano oziroma predelano v skladu s predpisi, ki urejajo ekološko kmetovanje. Kadar je dobavitelj ekološkega živila le distributer in ne proizvajalec, mora imeti certifikat dobavitelja za distribucijo ekoloških živil, ki glasi na njegovo ime, in tudi certifikat za ekološko živilo, ki ga ponuja.

INTEGRIRANI KMETIJSKI PRIDELKI ALI ŽIVILA

integrirani

Integrirani kmetijski pridelki ali živila so pridelani z uravnoteženo uporabo agrotehničnih ukrepov, ob skladnem upoštevanju gospodarskih, ekoloških in toksikoloških dejavnikov. Pri tem imajo pri enakem gospodarskem učinku naravni ukrepi prednost pred fitofarmaceutskimi, veterinarsko-farmaceutskimi in biotehnološkimi ukrepi.

VIŠJA KAKOVOST

višja
kakovost

Kmetijski pridelki ali živila po svojih značilnih lastnostih pozitivno odstopajo od drugih podobnih kmetijskih pridelkov in živil in od njihove kakovosti, če je ta predpisana.

ZAJAMČENA TRADICIONALNA POSEBNOST

zajamčena
tradicionalna
posebnost

Kmetijski pridelki ali živila so proizvedeni po tradicionalni recepturi, s tradicionalnimi sestavinami ali na tradicionalni način.

OZNAČBA POREKLA

označba
porekla

Kmetijski pridelek ali živilo mora biti pridelano in predelano na določenem geografskem območju. Njegove lastnosti so bistveno posledica vpliva geografskega okolja in njegovih naravnih in človeških dejavnikov.

GEOGRAFSKA OZNAČBA

geografska
označba

Vsaj eden od postopkov pridelave ali predelave mora potekati znotraj določenega geografskega območja (npr. surovine lahko izvirajo tudi z drugih območij). Kmetijski pridelek ali živilo ima posebno kakovost, sloves in drugie značilnosti, ki morajo izvirati iz določenega geografskega območja.

IZBRANA KAKOVOST

Izbrana kakovost je shema kakovosti, ki je namenjena kmetijskim pridelkom in živilom s posebnimi lastnostmi, ki se lahko nanašajo na sestavo, okolju prijazno pridelavo, kakovost surovin, dobrobit živali, posebno zdravstveno varstvo živali, način krmljenja, dolžino transportnih poti, predelavo, hitrost predelave surovin oziroma čim manjšo poznejšo obdelavo pri skladiščenju in transportu. Zaščitni znak »Izbrana kakovost - Slovenija« je namenjen kmetijskim pridelkom in živilom, za katere je osnovna surovina pridelana in predelana v Sloveniji. V shemo so že vstopili sektor mesa (goveje, prašičje, perutninsko), mleka in sadja. Kmetijski pridelki in živila iz vseh teh treh sektorjev so označeni z zaščitnim znakom »izbrana kakovost – Slovenija«.

NARAVNA MINERALNA VODA

Naravna mineralna voda je lahko označena z zaščitnim znakom, če jo je predhodno priznala Uprava RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin.

GORSKI PROIZVOD

Za neobvezno navedbo »gorski proizvod«, ki spada tudi med EU sheme kakovosti je določeno, da surovine kot krma za živali na kmetijah izvirajo iz gorskih območij. V primeru predelanih proizvodov tudi predelava poteka na gorskih območjih z nekaj izjemami. Gorska območja so opredeljena s 1. odstavkom 18. člena Uredbe (ES) št. 1257/1999.

3.4.2 Označevanje živil

Namen zakonodaje, ki ureja področje označevanja, je omogočiti potrošnikom razumljive in ustrezne informacije o vsebini in sestavi živilskih izdelkov, zaradi česar morajo biti navedbe na deklaraciji v slovenskem jeziku.

Označba na živilu je vir informacij in predstavlja komunikacijo med proizvajalcem oziroma prodajalcem na eni strani in med kupcem oziroma potrošnikom na drugi strani. Za kupca oziroma potrošnika je najpomembnejše, da označba na živilu vsebuje vse potrebne informacije o živilu, kar mu omogoči ustrezno izbiro in uporabo živila. Podatki na označbi morajo biti točni, nedvoumni in dobro vidni ter ne smejo zavajati potrošnika.

Več o označevanju živil: <https://www.gov.si/podrocja/kmetijstvo-gozdarstvo-in-prehrana/varnost-in-kakovost-hrane-in-krme/kakovost-in-obvezno-oznacevanje-kmetijskih-pridelkov-in-zivil/>

3.4.3 Način vključevanja zahtev glede kakovosti živil v postopek javnega naročanja

Pri opredelitvi zahtev glede kakovosti v razpisni dokumentaciji za oddajo javnega naročila mora naročnik za vsako zahtevo, ki jo vključi v postopek javnega naročanja, imeti objektivni razlog. Zagotoviti mora namreč, da je kljub tej zahtevi zagotovljena zadostna raven konkurence med ponudniki in da neutemeljeno ne izključuje posameznih ponudnikov oziroma proizvodov.

Naročnik lahko zahteve glede kakovosti opredeli tako, da se sklicuje na zahteve, ki jih mora izpolnjevati izdelek, da se vključi v posamezno shemo kakovosti oziroma pridobi posamezen certifikat. V kolikor pa v okviru bodisi tehničnih specifikacij bodisi v okviru pogojev za ugotavljanje sposobnosti ali meril za oddajo javnega naročila, zahteva določeno potrdilo o vključitvi v tako shemo oziroma tak certifikat, mora zagotoviti, da so izpolnjeni naslednji pogoji (prvi odstavek 69. člena ZJN-3):

- a) zahteve za pridobitev znaka se nanašajo le na kriterije, povezane s predmetom javnega naročila, in so ustrezne za določitev značilnosti gradenj, blaga ali storitev, ki so predmet javnega naročila;
- b) zahteve za pridobitev znaka temeljijo na objektivno preverljivih in nediskriminatornih kriterijih;
- c) znak je oblikovan na podlagi odprtega in transparentnega postopka, v katerem lahko sodelujejo vse zainteresirane strani, vključno z državnimi organi, potrošniki, socialnimi partnerji, proizvajalci, distributerji in nevladnimi organizacijami;
- č) znak lahko pridobi vsaka zainteresirana oseba;
- d) zahteve za pridobitev znaka določi tretja oseba, na katero gospodarski subjekt, ki zaprosi za dodelitev znaka, ne more odločilno vplivati.

Pri tem pa mora naročnik vedno, kadar zahteva določen znak, sprejeti vse znake, ki potrjujejo, da blago izpolnjuje enakovredne zahteve za pridobitev znaka (vedno mora torej sprejeti tudi enakovreden certifikat oziroma drug dokument, ki potrjuje, da blago izpolnjuje enakovredne zahteve za pridobitev certifikata).

V skladu s točko 19. 2.člena ZJN-3, pomeni znak vsak dokument, spričevalo ali potrdilo, ki potrjuje, da gradnja, blago, storitve, procesi ali postopki izpolnjujejo določene zahteve.

Z drugimi besedami to pomeni, da v kolikor naročnik opredeli posamezne parametre kakovosti proizvodov, ki so opredeljene v katerikoli shemi kakovosti, mora dobavitelj izpolnjevanje teh zahtev dokazati z dokazili, spričevali, dokumenti (npr. specifikacija in/ali potrdilo pristojnega organa o vključitvi in izpolnjevanju teh zahtev blaga iz zadevne države članice), ki nedvoumno dokazujejo izpolnjevanje teh zahtev.

Za ekološka živila pa mora naročnik vedno zahtevati certifikat, saj lahko le na ta način ponudnik izkaže, da je živilo, ki je predmet ponudbe, ekološko. V skladu z nacionalno in EU zakonodajo, ki ureja pridelavo in predelavo ekoloških živil, se na trgu živilo lahko označi kot ekološko, eko ali bio le, če je vključeno v uradno certifikacijsko shemo, in sicer ne glede na to, ali je pridelano oziroma proizvedeno v EU ali ne.

Pri javnem naročanju živil je eden od pogojev za oddajo naročila registracija oziroma odobritev ponudnika (za živila ne-živalskega izvora: registracija; za živila živalskega izvora: registracija ali odobritev) s strani organa, pristojnega za izvajanje uradnega nadzora nad proizvodnjo, predelavo oziroma distribucijo varne in kakovostne hrane. V Sloveniji izvaja tovrstni uradni nadzor Uprava Republike Slovenije za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (v nadaljnjem besedilu: UVHVVR). Pri njej se registrirajo oziroma dobijo odobritev ponudniki, ki opravljajo dejavnost pridelave, predelave ali distribucije živil. Z vključitvijo ponudnik je na ta način v sistem uradnega nadzora s čimer se zagotavlja preverjanje postopkov proizvodnje in distribucije živil z vidika kakovosti in varnosti živil, in sicer glede na minimalne pogoje, ki jih ureja zakonodaja s področja kmetijstva oziroma varne hrane.

V primeru, da obrat daje živila na trg v okviru t. i. majhnih količin, registracija obrata ni potrebna. Pogoje glede majhnih količin določa [Pravilnik o določitvi majhnih količin živil, pogojih za njihovo pridelavo ter o določitvi nekaterih odstopanj za obrate na področju živil živalskega izvora](#).

3.4.4 Uradni nadzor

UVHVVR opravlja upravne in strokovne naloge ter naloge uradnega nadzora na področju varnosti, kakovosti in označevanja kmetijskih pridelkov in živil, vključno z gensko spremenjenimi živali.

UVHVVR izvaja redni uradni nadzor na podlagi tveganja in z ustrezno pogostostjo. Pri tem se upoštevajo rezultati lastnih kontrol, ki jih opravijo nosilci živilske dejavnosti, na podlagi načel HACCP (*angl. Hazard Analysis Critical Control Point – HACCP*) in s programi zagotavljanja kakovosti. Preverjanje skladnosti s pravili Unije za skupno ureditev trgov za kmetijske proizvode in pravili za sheme kakovosti izvajajo certifikacijski organi, uradni veterinarji in inšpektorji za hrano UVHVVR.

S stališča varnosti so predmet nadzora:

- Izpolnjevanje higiensko tehničnih pogojev proizvodnih prostorov obrata, transportnih sredstev, strojev in opreme,
- izvajanje lastnih kontrol nosilcev živilskih dejavnosti,
- surovine, sestavine, tehnična pomožna sredstva in drugi proizvodi, uporabljeni pri pripravi in proizvodnji živil,
- polizdelki in končni izdelki,
- uporaba materialov, ki so namenjeni za uporabo v stiku z živali,
- sredstva in postopki za čiščenje in vzdrževanje ter sredstva in postopki za nadzor škodljivcev,
- postopki za obdelave in predelave živil,
- označevanje živil,
- sledljivost živil.

Več o ugotavljanju skladnosti kmetijskih pridelkov oziroma živil s tržnimi standardi določa:

- Pravilnik o ugotavljanju skladnosti kmetijskih pridelkov oziroma živil (Uradni list RS, št. 119/05 in 45/08 – ZKme-1).

Vsi ponudniki živil v okviru javnega naročanja morajo biti registrirani ali odobreni pri UVHVVR, kar dokazujejo z izpisom iz registra ali z odločbo o odobritvi. Ponudniki, ki so registrirani ali so odobreni so predmet rednih nadzorov UVHVVR.

Ponudniki živil, vključeni v posamezne sheme kakovosti, so deležni nadzora, ki ga izvajajo certifikacijski organi organizacije za kontrolo in certificiranje v skladu z 92.členom Zkme-1 (Bureau Veritas d. o. o., Institut Kon-cert, Inštitut za kontrolo in certifikacijo Univerze v Mariboru, TUV-SUD Sava d.o.o.). Ti preverjajo, preverjajo izpolnjevanje pogojev in zahtev posameznih certificiranih shem najmanj enkrat letno in za shemo izdajo certifikat. Ponudniki živil, ki so prostovoljno vključeni v posamezne sheme kakovosti so predmet nadzora imenovanih certifikacijskih organov, nadzor nad njihovim delovanjem izvaja UVHVVR.

Pri izvajanju uradnega nadzora morajo inšpektorji UVHVVR poleg rednih pregledov obravnavati tudi vse prijave. Uradni veterinarji in inšpektorji za hrano lahko v okviru rednega ali izrednega postopka odvzemajo vzorce živil. Ob ugotovljenih neskladnostih ukrepajo v okviru pooblastil, in/ali sicer z ustreznim inšpekcijskim ukrepom in uvedbo prekrškovnega postopka.

Vsi naročniki lahko, UVHVVR podajo predlog za uvedbo nadzora oziroma začetek postopka ugotavljanja prekrška, če pri dobavah živil ugotovijo neskladnost z zakonodajo s področja

varnosti in kakovosti živil oziroma z zahtevami za shemo kakovosti, v katero je vključeno posamezno živilo.

Priporočljivo je, da ima naročnik določen vsakodnevni način preverjanja varnosti in kakovosti prejetih živil. Na označbi ekološkega predpakiranega živila je oznaka z EU ekološkim znakom. Pod katerim mora biti zapisana šifra kontrolne organizacije, in pa navedba porekla surovin kmetijskega izvora. Navede se šifra kontrolne organizacije, ki je izvedla nadzor zadnje faze pridelave oziroma postopka priprave ekološkega živila.

Če ponudnik ne izpolnjuje zahtev iz razpisne dokumentacije za oddajo javnega naročila, ponudbe oziroma pogodbe o izvedbi javnega naročila ali če ne izpolnjuje svojih obveznosti na dogovorjeni način, pa mora naročnik uveljavljati pogodbeno kazen, unovčiti morebitno finančno zavarovanje za dobro izvedbo naročila, v primeru ponovitve kršitve pa začeti tudi postopek za odpoved pogodbe. Če je to glede na naravo prekrška primerno, mora naročnik hkrati Državni revizijski komisiji podati predlog za uvedbo postopka ugotavljanja prekrška podaje neresnične izjave ali dokazila. Zaradi tega prekrška se ponudnik – dobavitelj živil uvrsti na Seznam gospodarskih subjektov z negativnimi referencami² in za dobo treh let izloči iz vseh postopkov javnega naročanja.

Podrobne informacije o pristojnostih in načinu dela UVHVVR na: <https://www.gov.si/drzavni-organi/organi-v-sestavi/uprava-za-varno-hrano-veterinarstvo-in-varstvo-rastlin/>.

3.5 Priporočene zahteve kakovosti za posamezne vrste živil

Pri naročanju **sadja** se priporoča, da se v postopek javnega naročanja vključi zahteva, da je sadje sezonsko in pridelano na način, kot ga opredeljuje nacionalna shema kakovosti »integrirani« oziroma »izbrana kakovost«. V primeru **jabolk** se poleg omenjenih zahtev glede kakovosti priporoča tudi zahteva po jabolkih, ki so uvrščena vsaj v I. kakovostni razred, ki ga določa Izvedbena uredba Komisije (EU) št. 543/2011 z dne 7. junija 2011 o določitvi podrobnih pravil za uporabo Uredbe Sveta (ES) št. 1234/2007 za sektorja sadja in zelenjave ter predelanega sadja in zelenjave (UL L št. 157 z dne 15. 6. 2011, str. 1; v nadaljnjem besedilu: Izvedbena uredba Komisije (EU) št. 543/2011).

Pri naročanju zelenjave se priporoča, da se v postopek javnega naročanja vključi zahteva, da je zelenjava sezonska in pridelana na način, kot ga opredeljuje nacionalna shema kakovosti »integrirani«.

Pri določenih vrstah **zelenjave**, zlasti pri zeleni solati, endiviji, papriki in paradižniku ter sadju, zlasti pri agrumih, kiviju, breskvah, nektarinah, hruškah, jagodah in namiznem grozdju, mora naročnik v razpisni dokumentaciji zahtevati vsaj II. kakovostni razred, ki ga določa Izvedbena uredba Komisije (EU) št. 543/2011.

Naročnik naj naroča čim več **jajc** iz ekološke reje (kategorija 0). Če teh ni dovolj na trgu, jajca iz pašne reje (kategorija 1). Če tudi teh ni dovolj, pa jajca iz talne reje (kategorija 2) oziroma iz reje v kletkah (kategorija 3). V katalogu živil se navedene kategorije izbere pod rubriko 'tip živila'.

Pri naročanju **medu** predlagamo, da naročniki zahtevajo med, ki izpolnjuje zahteve iz shem kakovosti.

² Seznam gospodarskih subjektov z negativnimi referencami je dostopen na spletni strani <http://www.djn.mju.gov.si/narocniki/seznam-ponudnikov-z-negativnimi-referencami>. V skladu s prvim odstavkom 110. člena ZJN-3 vodi seznam Ministrstvo za javno upravo, pri čemer ministrstvo ne izdaja potrdil o uvrstitvi oziroma ne-uvrstitvi na predmetni seznam.

Pri **mlečnih in mesnih izdelkih** se priporoča, da se v postopek javnega naročanja vključi zahteva, da so mlečni in mesni izdelki pridelani na način, kot ga opredeljuje nacionalna shema kakovosti »izbrana kakovost«.

Pri **mlečnih in mesnih izdelkih** se priporoča, da naročnik v okviru meril za izbor predvidi dodatne točke za živila živalskega porekla, kjer pri sami reji živali ni bila uporabljena krma z gensko spremenjenimi organizmi (GSO)³.

3.6 Sklepanje in izvajanje okvirnih sporazumov za dobavo živil

ZJN-3 v drugem odstavku 48. člena okvirni sporazum opredeljuje kot sporazum med enim ali več naročniki in enim ali več gospodarskimi subjekti, katerega namen je določiti pogoje za naročila, ki se bodo oddajala v določenem obdobju zlasti glede cene in, če je to mogoče, upoštevaje količino.

Okvirni sporazum je posebna vrsta pogodbe, ki se, upoštevaje določbe prvega odstavka 48. člena ZJN-3, sklene po katerem koli uspešno zaključenem postopku javnega naročanja. V skladu z navedenim se okvirni sporazum lahko sklene na podlagi predhodno izvedenega:

- odprtega postopka,
- omejenega postopka,
- konkurenčnega dialoga,
- partnerstva za inovacije,
- konkurenčnega postopka s pogajanjem,
- postopka s pogajanjem z objavo,
- postopka s pogajanjem brez predhodne objave ali
- postopka naročila male vrednosti.

Okvirni sporazum je poseben način naročanja in ga nikakor ni mogoče šteti za enega od postopkov javnega naročanja iz prvega odstavka 39. člena ZJN-3. Glede na umestitev 48. člena ZJN-3, ki ureja okvirne sporazume, v zakon, gre okvirni sporazum šteti za tehniko naročanja.

V postopku javnega naročanja, tudi tistem, ki se izvaja z namenom sklenitve okvirnega sporazuma, mora biti predmet javnega naročila opredeljen vnaprej in nedvoumno. V postopku javnega naročanja namreč naročnik preveri ustreznost ponudbe z vidika tehničnih specifikacij predmeta naročanja in sposobnosti ponudnika za izvedbo naročila. Medsebojno se ponudbe za sklenitev okvirnega sporazuma primerjajo ob uporabi meril za oddajo javnega naročila. ZJN-3 namreč ne dopušča, da bi bil okvirni sporazum vzpostavljen v smislu kvalifikacijske liste oziroma liste usposobljenih gospodarskih subjektov, tj. brez medsebojne primerjave ponudb za sklenitev okvirnega sporazuma, in sicer tudi v primeru, ko se okvirni sporazum sklepa z vsemi ponudniki, ki so oddali dopustno ponudbo.

Glede na določbe 48. člena ZJN-3 lahko naročnik v postopku izbire strank okvirnega sporazuma uporabi ena merila, v postopku izbire izvajalca posameznega naročila ali posameznih naročil v določenem obdobju veljavnosti sporazuma, ki ga izbere izmed strank okvirnega sporazuma, pa druga merila. Cena ali stroški oziroma ta vidik so praviloma sestavni del meril v postopku izbire strank okvirnega sporazuma, lahko pa so tudi del meril v postopku izbire izvajalca posameznega naročila oziroma naročil. V določenih primerih okvirnih

³ Za vse GSO se pred njihovo odobritvijo ugotavlja snovna enakovrednost. Če le-ta ni ugotovljena, GSO ni odobren in se ne sme dajati v promet. Z vidika vsebnosti so GSO enakovredni konvencionalnim izdelkom, izdelkom, ki so označeni kot izdelki »brez GSO«, ekološkimi izdelki ali integriranim izdelkom. Pri vseh izdelkih je dovoljena naključna, neizogibna prisotnost GSO v višini do 0,9 %. Nad to vrednostjo oziroma kadar je GSO dodan namerno, pa je treba prisotnost GSO obvezno označiti. Priporočila za javno naročanje živil »brez GSO« so glede na navedeno podana zlasti ob upoštevanju odklonilnega mnenja javnosti do GSO.

sporazumov, zlasti kadar se med strankami sporazuma periodično odpira konkurenca v zvezi s ceno, je primernejše, da se v postopku izbire pogodbenih strank in pri odpiranju konkurence za izvedbo posameznega naročila oziroma naročil, uporabijo različna merila. S sklenitvijo okvirnega sporazuma se namreč ustvari omejen krog konkurentov, zato je smiselno, da naročnik, zlasti pri okvirnih sporazumih, ki jih ni sklenil z vsemi usposobljenimi ponudniki, pri odpiranju konkurence zagotovi, da se posamezno naročilo oziroma naročila oddajo tako, da merilo, ki je bilo uporabljeno za izbiro strank okvirnega sporazuma ne postane nebitveno (npr. z določbo, da cena pri odpiranju konkurence ne sme presegati cene iz postopka za sklenitev okvirnega sporazuma). V nasprotnem bi lahko bilo negospodarno, da naročnik za stranke okvirnega sporazuma ni izbral drugih ponudnikov. Kot velja za vsa druga naročila, pa je tudi pri okvirnih sporazumih pomembno, da naročnik v postopku izbire strank okvirnega sporazuma oziroma pri odpiranju konkurence uporabi vsa tista cenovna in ne-cenovna (npr. dodatna leta garancijskega vzdrževanja) merila, ki pri izvrševanju pogodbenih obveznosti vplivajo na plačilo predmeta naročila in izvajanje pogodbe ter se pri izvajanju sporazuma (npr. že v fazi odpiranja konkurence) odražajo kot dodatne zahteve glede izvajanja pogodbe, ker je bil na račun izpolnjevanja teh meril ponudnik izbran kot pogodbeni stranka.

Glede na navedeno mora naročnik merila za izbor strank okvirnega sporazuma in morebitna merila za dodelitev posameznih naročil določiti posebej skrbno in zagotoviti, da se med seboj ne izključujejo oziroma da merila iz postopka izbire strank okvirnega sporazuma ne postanejo nebitvena pri izvajanju okvirnega sporazuma. V vsakem primeru pa morajo biti merila za izbor strank okvirnega sporazuma in merila za izbor izvajalca posameznega naročila oziroma naročil navedena v dokumentaciji v zvezi z oddajo javnega naročila oziroma že v postopku izbire strank okvirnega sporazuma. Pri tem ZJN-3 dopušča, da so merila za izbor izvajalca posameznega naročila oziroma naročil zgolj natančneje opredeljena po sklenitvi okvirnega sporazuma (npr. z naknadno določitvijo uteži).

ZJN-3 v 48. členu ureja štiri osnovne vrste okvirnih sporazumov, ki jih je mogoče deloma kombinirati, pri čemer je ključno:

- število gospodarskih subjektov – ponudnikov, s katerimi se sklene okvirni sporazum;
- ali okvirni sporazum določa vse pogoje glede zagotavljanja blaga, storitev ali gradnje z vidika posameznega naročila;
- ali okvirni sporazum z več gospodarskimi subjekti določa vse pogoje oziroma merila za izbiro gospodarskega subjekta – stranke okvirnega sporazuma, za izvedbo posameznega naročila.

Te informacije opredeljujejo vrsto okvirnega sporazuma. Od tega pa je odvisno, katera pravila v zvezi z oddajo posameznih naročil se morajo upoštevati po sklenitvi okvirnega sporazuma.

Okvirni sporazum se izvaja z oddajanjem posameznih naročil. Oddaja teh je v ZJN-3 urejena le deloma in precej manj natančno, kot je urejena oddaja javnih naročil s sklenitvijo običajne odplačne pogodbe. Naročnik mora že v postopku javnega naročanja, tj. v postopku izbire ponudnikov, s katerimi bo sklenil okvirni sporazum, predvideti način izvajanja sporazuma oziroma način oddaje posameznih naročil. Posamezna naročila lahko oddaja le ponudnikom, s katerimi je sklenil okvirni sporazum. Pri ponudnikih, ki niso vključeni v okvirni sporazum, naročnik ne sme naročati blaga, storitev oziroma gradenj, ki so predmet okvirnega sporazuma, in sicer ne glede na morebitno nižjo ceno.

Naročnik okvirnega sporazuma ne sme uporabljati neprimerno glede na namen in naravo predmeta naročila ali tako, da bi kršil temeljna načela javnega naročanja. Pri tem peti odstavek 48. člena ZJN-3 izrecno določa, da se pogoji iz sklenjenega okvirnega sporazuma v nobenem primeru ne smejo bistveno spreminjati pri oddaji posameznih naročil na podlagi tega sporazuma.

Kadar sklene naročnik okvirni sporazum z več gospodarskimi subjekti in v njem niso opredeljeni vsi pogoji za zagotavljanje blaga, storitev ali gradnje, mora posamezna naročila oddati s ponovnim odpiranjem konkurence med temi gospodarskimi subjekti in po postopku, ki ga določa deveti odstavek 48. člena ZJN-3. V tem primeru se konkurenca odpira bodisi periodično (npr. vsake 3 mesece) bodisi vsakokrat, ko pri naročniku nastane potreba in namerava naročnik oddati posamezno naročilo. S sklenitvijo tovrstnega okvirnega sporazuma se relevantni trg za posamezna naročila, oddana na njegovi podlagi, močno skrči in omeji na nekaj ponudnikov za daljše časovno obdobje. Namen sklenitve okvirnega sporazuma, ki ne določa vseh pogodbenih pogojev, z več gospodarskimi subjekti je, kljub spremembam naročnikovih potreb in spremembam na trgu zagotoviti stalnost in stabilnost dobav v določenem časovnem obdobju, in sicer brez zamudnega izvajanja vseh faz postopka javnega naročanja in na način, ki zagotavlja gospodarno rabo javnih sredstev. Ker naročnik že v postopku izbire ponudnikov, s katerimi bo sklenil okvirni sporazum, preveri njihovo sposobnost za izvajanje posameznih naročil, lahko po sklenitvi okvirnega sporazuma med vanj vključenimi ponudniki hitro in enostavno preveri, kateri izmed njih je v danih okoliščinah in glede na v postopku javnega naročanja opredeljena merila za oddajo posameznega naročila najbolj konkurenčen in sposoben realizirati naročilo. Zato so tovrstni okvirni sporazumi primerni za naročanje živil in jih javni naročniki uporabljajo pogosto.

ZJN-3 omogoča tudi, da javni naročnik z več ponudniki sklene okvirni sporazum, ki določa vse pogodbene pogoje. Za takšne okvirne sporazume ni nujno, da določajo tudi fiksne količine. Glede oddajanja posameznih naročil pa običajno določajo:

- vrstni red naročanja, in sicer padajoče glede na razvrstitev ponudb v okviru meril za oddajo javnega naročila, uporabljenih v postopku javnega naročanja, in glede na sposobnost ponudnika, da zagotovi zahtevane količine (npr. če prvo-uvrščeni ponudnik, nima zadostnih količin, se te naročijo pri drugo-uvrščenenem ponudniku, če tudi ta nima zadostnih količin, se naročijo pri tretje-uvrščenenem ponudniku itd.), ali
- minimalen delež posameznih naročil, ki se oddajo posameznemu ponudniku (npr. 50 % posameznih naročil se odda najugodnejšemu ponudniku, 30 % posameznih naročil se odda drugo-uvrščenenemu ponudniku, 20 % posameznih naročil se odda tretjeuvrščenenemu ponudniku).

Tovrstni okvirni sporazum zagotavlja zanesljivost dobav. Zlasti okvirni sporazum iz druge alineje pa se za javno naročanje živil uporablja z namenom zagotavljanja raznolikosti istovrstnih živil (npr. za naročanje sadnih jogurtov različnih proizvajalcev). V tem primeru mora naročnik dosledno spremljati oddajanje posameznih naročil in zagotoviti, da se tudi z dobavami dosežejo v okvirnem sporazumu dogovorjeni minimalni deleži dobav s strani posameznega ponudnika.

Več o vrstah, sklenitvi in možnih načinih izvajanja okvirnih sporazumov je Evropska komisija pojasnila v svojem Razlagalnem sporočilu Komisije o okvirnih sporazumih, Ministrstvo za javno upravo pa v posebnem stališču⁴.

3.7 Zahteve glede finančnih zavarovanj pri javnem naročanju živil

Javno-naročniška zakonodaja naročniku omogoča, da pred izbiro izvajalca preveri njegovo usposobljenost za izvedbo javnega naročila. Z opredelitvijo pogojev, vezanih na finančno, ekonomsko, kadrovsko, poklicno in tehnično usposobljenost, naročnik zmanjša tveganje za neizvedbo, nekakovostno ali nepravočasno dokončanje javnega naročila. Tveganje pri realizaciji javnega naročila pa je mogoče zavarovati tudi s pogodbenimi kaznimi in ustreznimi finančnimi

⁴ Razlagalno sporočilo Komisije o okvirnih sporazumih je dostopno na spletni strani <https://ejn.gov.si/sistem/zakonodaja/veljavni-predpisi.html#K5>, stališče Ministrstva za javno upravo št. 430-34/2017/1 z dne 26. 1. 2017 pa na spletni strani <https://ejn.gov.si/sistem/usmeritve-in-navodila/staliska-ministrstva.html> (leto 2017: Sklenitev in izvajanje okvirnega sporazuma).

instrumenti kot so npr. bančne garancije, menice in kavcijska zavarovanja. Pri javnem naročanju se uporabljajo predvsem finančni instrumenti za zavarovanje obveznosti pri oddaji ponudbe oziroma pred morebitnim umikom ponudbe, ne-izvedbo, nekakovostno ali nepravočasno dokončanje javnega naročila (zavarovaje resnosti ponudbe, zavarovanje za dobro izvedbo pogodbenih obveznosti, zavarovanje za odpravo napak).

ZJN-3 finančnih zavarovanj pri javnem naročanju ne določa kot obveznih. V skladu z drugim odstavkom 93. člena ZJN-3 štejejo morebitne zahteve glede finančnih zavarovanj za del razpisne dokumentacije za oddajo javnega naročila.

Naročnik vključi zahteve glede finančnih zavarovanj v postopek javnega naročanja ob upoštevanju predmeta in okoliščin javnega naročanja. Odločitev o zahtevi po finančnem zavarovanju mora biti preudarna. Naročnik mora pretehtati, ali je finančno zavarovanje smiselno, potrebno in primerno glede na predmet naročanja, tveganje neizpolnitve pravnega posla, število prejetih ponudb in višino potencialne škode, ki bi nastala zaradi neizpolnitve, izpolnitvene zamude ali slabe izvedbe javnega naročila. Pri tem mora upoštevati, da se navedeni dejavniki razlikujejo glede na to, ali gre za sam postopek javnega naročanja, izvedbo javnega naročila ali odpravo napak po izvedbi javnega naročila, in temu prilagoditi izbiro instrumenta.

V primeru javnega naročanja živil se priporoča eventualna uporaba finančnih zavarovanj za dobro izvedbo naročila, pri čemer je glede na vrednost posameznih sklopov naročila smiselno omogočiti predložitev menic ali kavcijskega zavarovanja. Uporaba bančnih garancij za zavarovanje obveznosti ponudnika pa se pri javnem naročanju živil odsvetuje.

Vrste in instrumente finančnih zavarovanj, ki jih lahko zahteva naročnik pri oddaji javnega naročila, primerno višino zavarovanj in trajanje ter druge zahteve glede zavarovanj tveganj pri javnem naročanju, ki jih mora upoštevati naročnik, določa Uredba o finančnih zavarovanjih pri javnem naročanju (Uradni list RS, št. 27/16), koristne informacije in vzorci pa so objavljeni tudi na spletni strani Ministrstva za javno upravo⁵.

⁵ Več o finančnih zavarovanjih pri javnem naročanju na <https://ejn.gov.si/sistem/smernice-in-priporocila.html>.

4 ZAKLJUČEK

Z uveljavitvijo načela kratkih verig pri javnem naročanju živil se prizadeva doseči večjo stopnjo samooskrbe/preskrbe s kakovostnimi in lokalno pridelanimi žvili, zagotoviti zdravo hrano za ranljive populacije, kakršne so otroci, mladostniki, bolniki in starostniki, spodbuditi trajnostno rabo površin, namenjenih pridelavi živil, ter ohraniti delovna mesta na podeželju.

Slovensko kmetijstvo in živilsko predelovalna industrija lahko zadostita potrebam po visoko kakovostni hrani na področju javnih naročil ter zahtevam javnih naročnikov prilagoditi svoje proizvode. Morebitne težave oziroma omejen uspeh so možni v začetnem obdobju uveljavljanja kratkih verig pri javnem naročanju tržno deficitarnih živil, ki so sezonsko odvisna, kot sta na primer sadje in zelenjava. Tudi na tem področju pa so bili že zaznani premiki in zelo pozitiven odnos, predvsem s strani zadrug, ki povezujejo posamezne proizvajalce.

V skladu z navedenim priporočila vključujejo usmeritve za javne naročnike pri naročanju sezonskih živil in vključevanju zahtev glede kakovosti živil ter možne načine oddaje javnih naročil, s katerimi se zagotavljajo čim krajše oskrbovalne verige živil. Druge vidike javnega naročanja živil in meril kakovosti, ki jih je primerno oziroma potrebno upoštevati pri javnem naročanju živil pa določata Priročnik z merili kakovosti za javno naročanje hrane v vzgojno-izobraževalnih ustanovah in Smernice zdrave prehrane za otroke, ki so namenjene predvsem organizatorjem prehrane v vzgojno-izobraževalnih ustanovah in strokovnemu osebju, ki se pri svojem delu srečuje z javnim naročanjem živil⁶. Obilo koristnih informacij in orodij najdete tudi na portalu Šolski lonec⁷.

⁶ Priročnik z merili kakovosti za javno naročanje hrane v vzgojno-izobraževalnih ustanova je dostopen na spletni strani <https://ejn.gov.si/sistem/smernice-in-priporocila.html> Smernice zdrave prehrane za otroke, pa na spletni strani http://solskilonec.si/wp-content/uploads/2014/10/Smernice_zdrave_prehrane_MZ-2005-1.pdf.

⁷ Portal Šolski lonec je dostopen na spletni strani <http://solskilonec.si/>.

ZAKONODAJA

Področje javnih naročil:

Zakon o javnem naročanju (Uradni list RS, št. 91/15 in 14/18)

Uredba o zelenem javnem naročanju (Uradni list RS, št. 51/17)

Uredba o finančnih zavarovanjih pri javnem naročanju (Uradni list RS, št. 27/16 in 64/19)

Področje kmetijstva in prehrane:

Resolucija o nacionalnem programu o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje 2015-2025 (Uradni list RS, št. 58/15)

Zakon o kmetijstvu (Uradni list RS, št. 45/08, 57/12 in 90/22 – ZdZPVHVVR, 26/14, 32/15, 27/17 in 22/18)

Zakon o veterinarskih merilih skladnosti (Uradni list RS, št. 93/05, 90/12 – ZdZPVHVVR, 23/13 – ZZZiv-C, 40/14 – ZIN-B in 22/18)

Uredba o izvajanju delov določenih uredb Skupnosti glede živil, higiene živil in uradnega nadzora nad živili (Uradni list RS, št. 72/10)

Pravilnik o dehidriranem konzerviranem mleku (Uradni list RS, št. 31/04, 23/08 in 45/08 – ZKme-1)

Pravilnik o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil (Uradni list RS, št. 72/18 in 17/19-popr.)

Pravilnik o kakovosti izdelkov iz žit (Uradni list RS, št. 1/14 in 52/19)

Pravilnik o kakovosti mesa klavne živine in divjadi (Uradni list RS, št. 61/16 in 30/17)

Pravilnik o kakovosti kefirja (Uradni list RS, št. 66/03, 31/04, 126/04 in 45/08 – ZKme-1)

Pravilnik o kakovosti mesnih izdelkov in mesnih pripravkov (Uradni list RS, št. 59/12, 26/14 – ZKme-1B in 58/17)

Pravilnik o kakovosti finih pekovskih izdelkov (Uradni list RS, št. 11/15 in 22/19 – popr.)

Pravilnik o kakovosti pekovskih izdelkov (Uradni list RS, št. 11/15)

Pravilnik o kazeinih in kazeinatih, namenjenih prehrani ljudi (Uradni list RS, št. 60/16)

Pravilnik o medu (Uradni list RS, št. 4/11, 26/14 – ZKme-1B in 9/15)

Pravilnik o minimalni kakovosti »surovega masla I vrste« in o izvajanju Uredb Sveta (ES) in Uredb Komisije (ES) o določitvi standardov za mazave maščobe (Uradni list RS, št. 19/07, 45/08 – ZKme-1)

Pravilnik o določitvi majhnih količin živil, pogojih za njihovo pridelavo ter o določitvi nekaterih odstopanj za obrate na področju živil živalskega izvora (Uradni list RS, št. 96/14)

Pravilnik o registraciji in odobritvi obratov na področju živil (Uradni list RS, št. 96/14)

Pravilnik o označevanju govejega mesa (Uradni list, RS, št. 54/09 in 26/14 – ZKme-1B)

Pravilnik o splošnem označevanju živil, ki niso predpakirana (Uradni list RS, št. 66/16 in 8/17)

Pravilnik o pogojih in načinu prostovoljnega označevanja kmetijskih pridelkov in živil (Uradni list RS, št. 42/10)

Pravilnik o shemah kakovosti kmetijskih pridelkov in živil (Uradni list RS, št. 23/15 in 43/15)

Pravilnik o ugotavljanju skladnosti kmetijskih pridelkov oziroma živil (Uradni list RS, št. 119/05 in 45/08-ZKme-1)

Pravilnik o zaščitnem znaku za označevanje kmetijskih pridelkov oziroma živil (Uradni list RS, št. 3/11)

Delegirana uredba Komisije (EU) št. 665/2014 z dne 11. marca 2014 o dopolnitvi Uredbe (EU) št. 1151/2012 Evropskega parlamenta in Sveta v zvezi s pogoji uporabe neobvezne navedbe kakovosti „gorski proizvod“

Direktiva 2001/18/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. marca 2001 o namernem sproščanju gensko spremenjenih organizmov v okolje in razveljavitvi Direktive Sveta 90/220/EGS (UL L št. 106 z dne 17. 4. 2001, str. 77) in njene spremembe

Izvedbena uredba Komisije (EU) št. 543/2011 z dne 7. junija 2011 o določitvi podrobnih pravil za uporabo Uredbe Sveta (ES) št. 1234/2007 za sektorja sadja in zelenjave ter predelanega sadja in zelenjave (UL L št. 157 z dne 15. 6. 2011, str. 1) in njene spremembe

Uredba (ES) št. 1333/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2008 o aditivih za živila (UL L št. 354 z dne 31. 12. 2008, str. 16) in njene spremembe

Uredba (ES) št. 1334/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2008 o aromah in nekaterih sestavinah živil z aromatičnimi lastnostmi za uporabo v in na živilih ter spremembi Uredbe Sveta (EGS) št. 1601/91, uredb (ES) št. 2232/96 in (ES) št. 110/2008 ter Direktive 2000/13/ES (UL L št. 354 z dne 31. 12. 2008, str. 34) in njene spremembe

Uredba (ES) št. 1925/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. decembra 2006 o dodajanju vitaminov, mineralov in nekaterih drugih snovi živilom (UL L št. 404 z dne 30. 12. 2006, str. 26) in njene spremembe

Uredba o izvajanju uredbe (ES) o aditivih za živila (Uradni list RS, št. 12/11 in 87/12)

Uredba o izvajanju uredbe (ES) o aromah za živila (Uradni list RS, št. 12/11 in 103/13)

Uredba o izvajanju Uredbe (ES) o gensko spremenjenih živilih in krmi in Uredbe (ES) o sledljivosti in označevanju gensko spremenjenih organizmov ter sledljivosti živil in krme, izdelanih iz gensko spremenjenih organizmov (Uradni list RS, št. 84/05 in 38/10)

Uredba Komisije (EU) št. 432/2012 z dne 16. maja 2012 o seznamu dovoljenih zdravstvenih trditev na živilih, razen trditev, ki se nanašajo na zmanjšanje tveganja za nastanek bolezni ter na razvoj in zdravje otrok (UL L št. 136 z dne 25. 5. 2012, str. 1) in njene spremembe

Uredba Komisije (ES) št. 889/2008 z dne 5. septembra 2008 o določitvi podrobnih pravil za izvajanje Uredbe Sveta (ES) št. 834/2007 o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških

proizvodov glede ekološke pridelave, označevanja in nadzora (UL L št. 250 z dne 18. 9. 2008, str. 1) in njene spremembe

Uredba Sveta (EGS) št. 2136/89 z dne 21. junija 1989 o določitvi skupnih tržnih standardov za konzervirane sardele (UL L št. 212 z dne 22. 7. 1989, str. 277) in njene spremembe

Uredba Sveta (ES) št. 2406/96 z dne 26. novembra 1996 o določitvi skupnih tržnih standardov za nekatere ribiške proizvode (UL L št. 334 z dne 23. 12. 1996, str. 331) in njene spremembe

Uredba (ES) št. 178/2002 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. januarja 2002 o določitvi splošnih načel in zahtevah živilske zakonodaje, ustanovitvi Evropske agencije za varnost hrane in postopkih, ki zadevajo varnost hrane (UL L št. 31 z dne 1. 2. 2002, str. 436) in njene spremembe

Uredba Sveta (ES) št. 834/2007 z dne 28. junija 2007 o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov in razveljavitvi Uredbe (EGS) št. 2092/91 (UL L št. 189 z dne 20. 7. 2007, str. 1) in njene spremembe

Uredba (ES) št. 1829/2003 Evropskega Parlamenta In Sveta z dne 22. septembra 2003 o gensko spremenjenih živilih in krmi (UL L št. 268 z dne 18. 10. 2003, str. 432) in njene spremembe

Uredba (ES) št. 882/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o izvajanju uradnega nadzora, da se zagotovi preverjanje skladnosti z zakonodajo o krmi in živilih ter s pravili o zdravstvenem varstvu živali in zaščiti živali (UL L št. 191 z dne 30. 4. 2004, str. 200) in njene spremembe

Uredba Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 852/2004 z dne 29. aprila 2004 o higieni živil (UL L št. 139 z dne 30. 4. 2004, str. 319) in njene spremembe

Uredba Komisije (ES) št. 589/2008 z dne 23. junija 2008 o podrobnih pravilih za izvajanje Uredbe Sveta (ES) št. 1234/2007 glede tržnih standardov za jajca (UL L št. 163 z dne 24. 6. 2008, str. 6) in njene spremembe

Uredba (ES) št. 853/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o posebnih higienskih pravilih za živila živalskega izvora (UL L št. 139 z dne 30.4. 2004, str. 14) in njene spremembe

Uredba Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 854/2004 z dne 29. aprila 2004 o določitvi posebnih predpisov za organizacijo uradnega nadzora proizvodov živalskega izvora, namenjenih za prehrano ljudi (UL L št. 139 z dne 30. 4. 2004, str. 206) in njene spremembe

Uredba (ES) št. 1924/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. decembra 2006 o prehranskih in zdravstvenih trditvah na živilih (UL L št. 404 z dne 30. 12. 2006, str. 9) in njene spremembe

Uredba Sveta (EGS) št. 1536/92 z dne 9. junija 1992 o skupnih tržnih standardih za konzervirani tun in palamido (UL L št. 163 z dne 17. 6. 1992, str. 27) in njene spremembe

Uredba (ES) št. 1830/2003 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. septembra 2003 o sledljivosti in označevanju gensko spremenjenih organizmov ter sledljivosti živil in krme, proizvedenih iz gensko spremenjenih organizmov, ter o spremembi Direktive 2001/18/ES (UL L št. 268 z dne 18. 10. 2003, str. 455) in njene spremembe

Uredba Komisije (ES) št. 543/2008 z dne 16. junija 2008 o uvedbi podrobnih pravil za izvajanje Uredbe Sveta (ES) št. 1234/2007 glede tržnih standardov za perutninsko meso (UL L št. 157 z dne 17. 6. 2008, str. 46) in njene spremembe

Uredba (EU) št. 1169/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2011 o zagotavljanju informacij o živilih potrošnikom, spremembah uredb (ES) št. 1924/2006 in (ES) št. 1925/2006 Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Direktive Komisije 87/250/EGS, Direktive Sveta 90/496/EGS, Direktive Komisije 1999/10/ES, Direktive 2000/13/ES Evropskega parlamenta in Sveta, direktiv Komisije 2002/67/ES in 2008/5/ES in Uredbe Komisije (ES) št. 608/2004 (UL L št. 304 z dne 22. 11. 2011, str. 18)

Uredba (EU) št. 1151/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. novembra 2012 o shemah kakovosti kmetijskih proizvodov in živil

Uredba (EU) št. 1308/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o vzpostavitvi skupne ureditve trgov kmetijskih proizvodov in razveljavitvi uredb Sveta (EGS) št. 922/72, (EGS) št. 234/79, (ES) št. 1037/2001 in (ES) št. 1234/2007